

ΤΟΞΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΔΙΑ ΙΑΤΡΟΥΣ, ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΥΣ,
ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ

Π ΑΡΑ

ΞΑΥΕΡΙΟΥ ΛΑΝΔΕΡΕΡ

Δ. Φιλοσ. ἀρχιφαρμακοποιοῦ τῆς Α. Μ. ταχτικ. καθηγητοῦ τῆς Χαμείας
ἐν τῷ Ὀθωνείῳ Πανεπιστημείῳ, μέλους τοῦ Β. ιατροσυμβουλίου, ἐπιτιμίου
καὶ ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῶν Φαρμακευτικῶν ἐταιριῶν τῆς Ρωσίας,
τῆς Βουκρίας, τῆς βορείου Γερμανίας, τῆς ὁρυκτολογικῆς ἐν Ιένη, τῆς φυ-
σικολατρικῆς ἐν Ἐρλάγγεν, τῶν φυσικογραφικῶν τοῦ Ροστοκ. τοῦ Βερολίνου,
τῆς Ἐλβετίας κτλ. κτλ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΟΥ,
όδος Ερμοῦ ἅνω τῆς Καπνικαρέας.

1843.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Επειδὴ οἱ σπουδασταὶ τῆς ἱατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημείου στεροῦνται παντὸς βοηθήματος τῆς τοξικολογίας, ἐπεχειρίσθην τὴν παροῦσαν σύντομον περιγραφὴν τῶν διαφόρων δηλητηρίων, νομίζων ἐξ ἄλλου μέρους ὅτι αὕτη θέλει εἰσθαι ὡφέλιμος εἰς τοὺς ἱατροὺς, φαρμακοποιοὺς καὶ δικαστικοὺς ὑπαλλήλους.

Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο περιέγραψα μὲ τὴν δυνατὴν ἀκρίβειαν καὶ καθαριότητα τὰ δηλητηρία τῶν τριῶν βασιλείων, ἔστησα δὲ ἴδιας τὴν προσοχὴν μου ἐπὶ τῆς χημικῆς αὐτῶν ἐνεργείας, καὶ ἐπὶ τοῦ τρύπου, καθ' ὃν γίνεται ἡ ἀνάλυσις, πρὸς εὐκολίαν τοῦ εἰς τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν καταγινομένου. ἔξιστόρισκα τὴν τῶν ἀντιδραστηρίων χημικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν διαφόρων δηλητηρίων ἐπρόσθεσα τὰ κυριώτερα πρὸς ἐφαρμογὴν τῆς ἐπιστήμης ταύτης εἰς ποινικὰς καὶ ἀστυνομικὰς ὑποθέσεις, καὶ τέλος ὅχι ἀπρόσφορον ἔκρινα νὰ προσθέσω σύντομον περιγραφὴν περὶ νεκροφανείας, ὡς ὡφέλιμον καὶ ἀναγκαῖον εἰς πάντα ἄνθρωπον· ἐνόμισα δὲ χρέος μου νὰ ἐπαναλάβω πάσας τὰς ἐν αὐτῷ τῷ συγγράμματι πράξεις, διὰ νὰ πληροφορηθῶ ἐκ τῶν φανομένων ἴδιοις ὅμμασιν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἀναφερομένων.

Παραδίδω δύθεν τὸ μικρὸν τοῦτο σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον μὲ ἴδιαιτέρων ἔφεσιν καὶ ἐπιμέλειαν συνέγραψα εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ κοινοῦ τῶν ἐπιστημόνων, μὴ ἐπιθυμῶν ἄλλο, εἰμὴ νὰ προσέχῃ τὸ ὁποῖον εἶχον πρὸ ὀρθαλμῶν εἰς τὴν συγγραφὴν αὐτοῦ ὅφελος.

ΤΟΕΙΚΟΛΟΓΙΑ.

Η τοξικολογία είναι ἐπιστήμη ἡτις πραγματεύεται περὶ τῶν χαρακτήρων καὶ διακριτικῶν σημείων τῶν δηλητηρίων, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζωτικοῦ ὄργανισμοῦ· διαλαμβάνει δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ τῶν δηλητηριάσεων ἀντιδότων καὶ τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ διάφορα εἴδη τῶν δηλητηρίων ἀνακαλύπτονται.

‘Ορισμὸς δηλητηρίου.

Ἴπο τὸ σνομεχ δηλητήριον ἐννοοῦμεν πᾶσαν οὐσίαν, ἡτις ὅχι μόνον τὸν ζωϊκὸν ὄργανισμὸν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐργασίας ἐμποδίζει, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ θάνατον.

Γενικὰ φαινόμενα εἰς τὰς δηλητηριάσεις.

Μὲ πιθανότητα δύναμεθα νὰ ὑποθέσωμεν δηλητηρίασιν, ἐὰν ὁ ἄλλως πως ὑγιὴς ἀνθρώπος προσβληθῇ ἐξαίφνης ἀπὸ ἐπικινδυνώδη συμπτώματα ἐπαπειλοῦντα θάνατον· τοιαῦτα συμπτώματα είναι δυνατὸς πόνος τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων, συνεχῆς θαυμάσις καὶ κλίσις πρὸς ἔξεμεσιν, διαρκὴς καὶ μὲ πολὺν ἀγῶνα ἐμετὸς ἔρευσῶν ὑπογλύκεων καὶ κιτρίνων ύλῶν, παλμὸς τῆς καρδίας, στενοχωρία τοῦ στήθους, δυνατὰὶ κεφαλαλγίαι τόσον εἰς τὸ μέτωπον, καθὼς καὶ εἰς τὸ ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς, γενικὴ ἀδυναμία, ἀνώμαλος σφυγμὸς, ἐνίστε ταχύτατος, ἄλλοτε θραδὺς, τρόμος τῶν μελῶν, κλονισμὸς καὶ σπασμῶδεις κινήσεις τῶν τοῦ προσώπου μερῶν, παραλαλιὰ, ἄλλοιώσεις τῶν σχημάτων τοῦ προσώπου, ψυχὸς εἰς τὰ ἄκρα, καὶ αἰφνήδιος θάνατος.

Τὰ δηλητήρια δύνανται νὰ εἰσαγθῶσιν εἰς τὸν ὄργανισμὸν κατὰ τρεῖς τρόπους· α) διὰ τοῦ σόματος· β') διὰ τοῦ δέρματος, καὶ γ') διὰ τῶν τῆς ἀναπνοῆς ὄργάνων. Όπως δηποτε καὶ ἀν εἰσαγθῇ τὸ δηλητήριον, τὰ συμπτώματα είναι

κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἡττον τὰ αὐτὰ· μολοντοῦτο εἶναι ἐπικινδυνωδέστερα, ἐὰν εἰσέλθωσι κατὰ τὸν πρῶτον καὶ τρίτον τρόπον.

Διαιρεσίς τῶν δηλητηρίων.

Τὰ δηλητήρια διαιροῦνται·

- α.) Εἰς ζωϊκά,
- β'.) Λεροειδῆ,
- γ'.) Όρυκτώδη,
- δ'.) Φυτικά.

Άλλως δύνανται νὰ διαιρεθῶσι τὰ δηλητήρια,

1) Εἰς ἐρεθιστικά, δρυμέα, καυσικά. *Venena irritantia caustica, corrosiva.*

Ο γενικὸς τούτων χαρακτὴρ εἶναι ὅτι συναπτόμενα μετὰ τοῦ ὄργανισμοῦ διεγείρουσι φλεγμονήν. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην κατατάτονται τὰ καυστικὰ ἀλκαλια, τὰ ἄκρατα ὀξεῖα, τὰ διάφορα ὀξεῖδια τῶν μετάλλων, καθὼς λ. γ. τὸ ὀξεῖδιον τοῦ ὑδραργύρου, τὸ ἀρσενῶδες ὀξεῖ, καὶ τὰ μεταλλικὰ ἀλατα, ώς ὁ ἐγχλώριος ὑδράργυρος, τὰ ἀλατα τοῦ ψευδαργύρου, τοῦ κασσιτέρου, τὸ ἴωδιον, ὁ φώσφορος, τὸ νίτρον. Ἐκ τῆς βχσιλείας τῶν φυτῶν ἐπαριθμοῦμεν τὰς κολοκυνθίδας, τὸν φλῶμον κτλ. ἐκ τῆς τῶν ζώων τὰς κανθαρίδας, τοὺς φαρμακεροὺς ἰγμεῖς, τὰ μαλακὰ ζῶα κτλ.

2) Ναρκωτικά. (*Venena stupefacentia, narcotica.*)

Ο χαρακτὴρ τῶν δηλητηρίων τῆς τάξεως ταύτης εἶναι νὰ ἐλαττώνουν τὸν ἐρεθισμὸν τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τὸ ὄποιον καταντᾶ εἰς νάρκωσιν. Τὰ τῆς τάξεως ταύτης κυριώτερα δηλητήρια εἶναι τὸ ὄπιον, ὁ ὑοσκύαμος, τὸ ὑδροκυανικὸν ὀξεῖ καὶ τὰ τοῦτο ἐμπεριέχοντα φυτά.

3) Εἰς ναρκωτικὰ δρυμέα (*Venena narcotico - acria*).

Τὰ δηλητήρια ταῦτα διεγείρουσιν ἐρεθισμὸν καὶ νάρκωσιν.

ίν; τοιαῦτα ἀναφέρομεν τὸ κώνιον, τὸ σραμώνιον, τὰ ἐμετικὰ κάρυκ καὶ τὰ τὴν Στρυχνίνην καὶ Βρουκίνην ἐμπεριέχοντα φυτά· πρὸς τούτοις τὴν καφουρὰν, τὸ οινόπνευμα καὶ τὴν αἴραν *Secale cornutum*.

4) Σηπεδονώδη δηλητήρια (*Venena septica*).

Τὰ τῆς τάξεως ταύτης δηλητήρια προκαλοῦσιν ἀποσύνθεσιν καὶ ἄλλοις οσιν τοῦ αἷματος· τοιαῦτα εἶγαι τὸ τῶν λουκανίκων καὶ τῶν ὅφεων δηλητήριον.

Ως πρὸς τὴν καταγωγὴν διαιροῦνται τὰ δηλητήρια εἰς ὄρυκτώδη, φυτικὰ καὶ ζῷϊκά. Τὰ ὄρυκτώδη η ἀνόργανα δηλητήρια διακρίνονται ἀπὸ τὰ φυτικὰ καὶ ζῷϊκὰ, καθότι τὰ τελευταῖα θερμαινόμενα η πυρούμενα ἀποσυντίθενται τοιουτορόπως, ὥστε ἐπιμένει ἄνθραξ ὑπὸ τὴν ἔκλυσιν ἐμπυρευματικοῦ καὶ δυσώδους ἀτμοῦ, ἐνῷ τὰ ἀνόργανα δὲν ὑπόκεινται εἰς τοιαύτην ἀποσύνθεσιν, καὶ ἐπιμένουσιν εἰς τὴν συγκρατισθεῖσαν τέφραν.

Τὰ δηλητήρια δύνανται νὺν διαχριθῶσιν, ἀν ηναι ὄργανικὰ η ὄχι, καὶ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Τὸ ἐξεταζόμενον ξηρὸν η ἀποξηραμένον σῶμα ἀναμιγνύεται μὲν ὀλίγον νίτρον, καὶ τοῦτο τὸ μίγμα βαλλεται εἰς μικρὰν χύτραν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται τηκόμενον ἄλλο νίτρον δι αὐτῆς τῆς πρᾶξεως τὰ ὄργανικὰ δηλητήρια ἀποσυντίθενται, ἐνῷ τὰ ἀνόργανα η μεταλλικὰ θέλουν εὑρεθῆ εἰς τὴν τέφραν.

Contagia. Κολλητικαὶ νόσοι.

Δηλητήρια, τὰ ὅποια γεννῶνται εἰς τὸν ζῷκὸν ὄργανεσμὸν δι ασθενειῶν, καὶ τὰ ὅποια διὰ μόνης ἐπαφῆς διαδίδονται ἐπὶ ἄλλων ζώων καὶ ἀναγεννώμενα προάγουσιν πάντοτε τὴν αὐτὴν νόσον, λέγονται κολλητικαὶ νόσοι. *Contagia*· διαιροῦνται δὲ εἰς δύο, εἰς ἐμμόνους καὶ πτητικάς.

Ἐμμονοὶ κολλητικαὶ νόσοι λέγονται ἐκεῖναι, αἵτινες διὰ

τῆς ἐμμέσου ή ἀμέσου ἐπαφῆς μολυσμένων ἀτόμων, κρεβατίων, φορεμάτων, ὅχι ὅμως διὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος διαδίδονται εἰς μακρινὰ διαστήματα· τοιαῦται ἔμμονοι νόσοι εἶναι η ψύρα, η σύφιλις, η λέπρα, ὁ καρκίνος, η εὐλογία, τὸ δηλητήριον τῆς λύσσης καὶ τῆς τερηδόνος. Τινὲς ἔξι αὐτῶν ἀνήκουσι μόνον εἰς τοὺς ανθρώπους, ἄλλαι εἰς τινα εἰδὴ ζώων λόγοι. ὅφεων, αἴτινες, ἀν καὶ ἀναπτύσσωνται κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτὰ, δύνανται ὅμως διὰ τῆς ἐπαφῆς γὰρ διαδοθοῦν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Πτητικαὶ κολλητικαὶ νόσοι καλοῦνται ἑκεῖναι, αἴτινες ἐκλούσμεναι ἐξ ἀσθενῶν ζώων μεταδίδονται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, καὶ η οὔτως μεμολυσμένη ἀτμοσφαῖρα δύναται γὰρ μεταφέρη τὴν αὐτὴν νόσον εἰς μακρινὰ ἀποστήματα· αἱ τοιαῦται κολλητικαὶ νόσοι δύνανται γὰρ εὑρεθῶσι διαλελυμέναι εἰς τὸν ἀέρα, τὸν εὑρισκόμενον μεταξὺ τῶν ἴνων τῶν ὑφασμάτων, η ἄλλων ὑλῶν μὴ ἀγωγῶν διὰ τὴν θερμότητα. Ἄν αἱ ὕλαι αὗται ψαυσθῶσιν, δύνανται καὶ εἰς ἀπομεμαρυσμένον τόπον καὶ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν χρόνων γὰρ διεγείρωσι τὴν αὐτὴν νόσον· τοιαῦτα δὲ εἶναι η πανώλης, ὁ τύφος, ὁ κίτρινος πυρετός. κ. τ. λ

Πηγαὶ καὶ χαρακτῆρες τῶν κολλητικῶν νόσων.

Περὶ τῆς γενέσεως καθὼς καὶ περὶ τῆς φύσεως τῶν ἡθεισῶν νόσων δὲν ἔχομεν εἰσέτι ἀκριβεῖς γνώσεις. Ο *Margerion* ἔξετάσας τὸ ῥευστὸν ἐκ τῶν τῆς ψύρας φλυκταινῶν δὲν εὗρεν ἄλλο τι, εἰμὴ λεύκωμα καὶ ἀλατώδη μόρια, σώματα τὰ ὃποια εὑρίσκονται καὶ εἰς ἀπαντα τὰ λοιπὰ ὀρρώδη ῥευστά.

Δι κολλητικαὶ νόσοι διαφέρουσιν τῶν ἄλλων ζωτικῶν δη-

λητηρίων, καθότι δηλητηριάζουσιν τὸν ἴδιον ὄργανισμὸν, εἰς τὸν ὅποιον γεννῶνται πιθανὸν λοιπὸν εἶναι, ὅτι αἱ κολλητικαὶ νόσοι γεννῶνται διά τινος ἐξωτερικῆς ἢ ἐσωτερικῆς αἰτίας ἐντὸς τοῦ ἴδιου ὄργανισμοῦ, δηλαδὴ ἢ διὰ τῆς εἰσπνοῆς καὶ τῆς μετὰ τῶν πνευμάτων συνάψεως, ἢ διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ δέρματος ἐπαφῆς, ἢ διὰ τῆς ἐγχύσεως εἰς τραῦμά τι. Εἰὰν δὲ οὕτως ἀπορρίφηθῶσι καὶ μεταβῶσιν εἰς τὴν τοῦ αἷματος κυκλοφορίαν, διεγείρουσι τὴν αὐτὴν νόσον, καθὼς ἡ ζύμη διεγείρει ζύμωσιν εἰς τὰ φευστά. Ἐνεκα τῆς τοῦ αἵματος διαφθορᾶς διεγείρεται πυρετός, διὰ τοῦ ὅποιου προσπαθεῖ ἡ φύσις ν' ἀποχωρήσῃ τὸ δηλητήριον ἐκ τοῦ ὄργανισμοῦ.

Ἐρέγγεια. Τὰ ἀποτελέσματα κολλητικῆς τινος νόσου δὲν φαίνονται πολλὰ ταχέως, ἀλλὰ μᾶλλον βραδέως, καὶ ἐπομένως δύνανται νὰ προλέηῃ ὁ δηλητηριασθείς διὰ ταχείας ιατρικῆς βοηθείας τὰ ἐπικίνδυνα συμπτώματα τῆς δηλητηριάσεως. Τὰ πρώτιστα συμπτώματα, τὰ ὅποια φαίνονται ώς πρόδρομοι τῆς πανώλης, τῆς δυσεντερίας, τοῦ κιτρίνου πυρετοῦ εἶναι μεγάλη ἀδιαίθεσία, κατήφεια, βάρος εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματος, χαλαρότης, ἀνορεξία, πυρετός καὶ τότε εἶναι μεγίστη ἀνάγκη νὰ προσκληθῇ ὁ ιατρός.

Miasma. Miasma.

Πτητικαὶ κολλητικαὶ οὔσιαι λέγονται ἐκεῖνοι οἱ μολυσμοὶ τοῦ ἀέρος μὲν ἀτμοειδὲς ἢ ἀεροειδὲς δηλητήριον, αἱ ὅποιαι δύνανται νὰ διεγείρουσι διὰ τῆς ἐπιρροῆς των εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα νόσον.

Μιάσματα δύνανται νὰ ἐκλύωνται τόσον ἐξ ὄργανικῶν, καθὼς καὶ ἐκ μὴ ὄργανικῶν σωμάτων, τόσον ἐκ ζώντων,